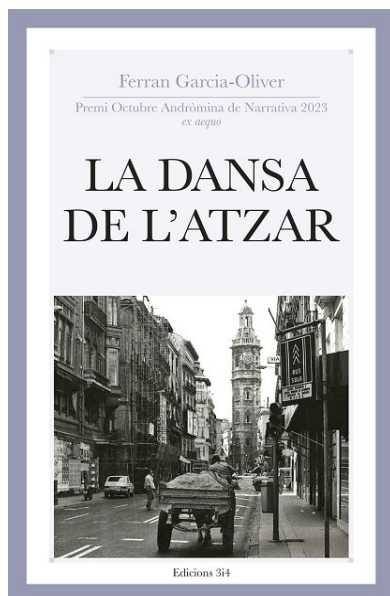

La dansa de l'atzar d'haver viscut en un lloc i en un temps

Autoria: Ferran Garcia-Oliver
 Títol: *La dansa de l'atzar*
 Editorial: 3 i 4, València, 2024
 364 pàgines

“Nosaltres som novel·la”, afirma un dels personatges de *La dansa de l'atzar* i té raó. La generació de Ferran Garcia-Oliver, que va fer estudis universitaris durant la segona meitat dels anys setanta, ja és matèria de novel·la, ja és novel·la en aquesta obra que va guanyar el darrer Premi Andròmina.

Podem dir que l'autor ha tocat tots els pals de la literatura. És medievalista de professió, amb obres tan destacables com *La vall de les sis mesquites* (2003), *Els murs fràgils dels calls*, *Jueus i jueves dels Països Catalans* (2019) i *Contes i narracions de sant Vicent Ferrer* (2023); dietarista per vici amb *El vaixell de Genseric* (2006) i *La bèstia que cavalquem* (2020); assagista i biògraf amb *Valencians sense ADN* (2015) i *En la vida d'Ausias March* (1998) respectivament, i novel·lista de tremp, autor de *La melodia del desig* (2013); obres que compten en la majoria dels casos amb premis importants: Carles Rahola (2006), Carmelina Sánchez Cutillas (2020), Joan Fuster (2015), Alfons el Magnànim (2013). Tot plegat, com ha afirmat ell en alguna ocasió, el seu programa literari passa per no renunciar en cap moment a la llibertat intel·lectual i creativa.

Qualsevol que haja seguit mínimament la trajectòria de Ferran Garcia-Oliver pot rastrejar influències de tota aquesta diversitat en *La dansa de l'atzar*.

Rica en matisos que comentarem tot seguit molt breument, l'obra arranca amb una escena al trinquet de Pelayo de València, quan el protagonista, Miquel Àngel Serra Boïgues, estudiant de psicologia i bon lector de poesia, natural de Simat, té la sort de poder salvar una enigmàtica dama "d'una canonada letal [obra d'un jove Paco Cabanes el Genovés], capaç de buidar un ull o destruir la dentadura d'aquella criatura botticelliana". Tenim, doncs, una escena amb profundes arrels en la tradició identitària valenciana i en la tradició literària autòctona que tan bé coneix Garcia-Oliver. Si el lector continua llegint, no podrà evitar en aquest primer capítol l'evocació d'aquell "*s'ieu no la vey, l'amor de lonh*" de Jofre Rudel que cita Estellés al començament de "No escric èglogues", sembla que les millors comes de València hagen de ser les de la desconeguda dama que casualment havia visitat un trinquet aquell dia de començament de l'estiu de l'any 1977. Tota una declaració d'intencions de l'escriptor de Beniopa.

Ben construïda, la trama de *La dansa de l'atzar* descansa sobre un triangle amorós, un dels motors més potents de la literatura, per no dir res més si no volem entrar en detalls i descobrir altres aspectes d'aquest amor i d'alguns altres que queden magníficament i lúcidament resolts al final del relat. Aquest fil conductor, tanmateix, no és al nostre parer allò més interessant de la novel·la, però tampoc no és només un esquer, sinó el pretext per a entrar en matèria i començar a fer literatura, és a dir a amanir de forma artística el material en brut de la història. La condició d'historiador de Ferran Garcia-Oliver li atorga per una banda el rigor documental necessari per a fixar els fets d'una època apassionant. I l'experiència de novel·lista, de literat en sentit ampli, li dona prou talent per a distanciar-se dels fets quan cal i tractar-los amb humor, caricaturitzant-los i tot, fins al punt que el lector de vegades no pot deixar de recordar el to grotesc que tant s'agradava d'usar Salvador Espriu. És un joc d'anada i tornada, perquè de vegades la distància del narrador als fets s'escurça i la seua implicació creix de manera que la novel·la s'esdevé profundament viscuda a través de la seua veu.

Un altre dels encerts de la novel·la és el tractament dels dos espais en contraposició: Simat, que tant ha estudiat Garcia-Oliver —la vida de poble que ell mateix fa i reflecteix

als seus dietaris—, i la València dels estudiants dels anys immediatament posteriors a la mort del dictador, habitants d'uns pisos de la ciutat vella, on la llibertat que encara no havia arribat als pobles d'arreu del país tot just s'estrenava. Tota transgressió al poble té el seu correlat a la ciutat i tota llibertat a la ciutat es deixa sentir d'alguna manera al poble. Tanmateix el passat, l'ambient familiar i tot, dels protagonistes de Simat, identifica i condiona inexorablement els personatges, vagen on vagen o facen el que facen, fins al punt que el narrador no s'està d'anomenar el protagonista com al “net de Quelo el de la Cecília” o com al “fill d'Àngela Maria i Josep Miquel”, la nissaga, el veritable ADN de valencians.

La dansa de l'atzar és una crònica on no falta cap dels ingredients que fixen el temps. El llibre està farcit de referències literàries, cinematogràfiques i musicals emblemàtiques del moment, la llista podria ser llarguíssima i la nòmina, molt oportuna sempre. De fet cal assenyalar que aquest és un llibre de diàlegs, més aviat de debats sobre els temes que preocupaven la joventut, universitària o no, d'aquells temps: el marxisme, el País Valencià, els Països Catalans, el feminisme, les relacions sexuals, la praxi política o la literatura mateixa i molt concretament algunes obres representatives del període com *Ramona Rosbif*, que dona peu a una interessant discussió sobre un programa literari per al redreçament literari i polític del País Valencià.

Personatges reals d'aleshores com Manuel Broseta, Rosita Amores o Maria Consuelo Reyna, Juan Luís Cebrián o Ignasi Mora apareixen al costat d'altres de ficticis o convenientment dissimulats però sempre representatius: Helena Bolena, Fanecades, la Tupamara, Rosa Punxona, Mariola Barrets, etc. I fins i tot assistim al mestratge de Joan Fuster en una de les seues famoses tertúlies al carrer Sant Josep número 10 de Sueca, perfectament narrada de primera mà per Garcia-Oliver, que hi assistia.

Finalment, convé remarcar la qualitat de la proposta lingüística d'aquesta novel·la, plena d'humor i d'ironia: una furgoneta de grisos és “una niuada de Policia Nacional”, els guàrdies civils que un dia irrompen al Tomanil d'Or, el bar de Simat on es reuneix la colla de Miquel Àngel, són batejats com “Rodafam i Arrancapets, acompanyats de la Puríssimeta”, i en veure-la, la Puríssimeta, “el samaruc de Miquel Àngel es va encabritar per moments, amb desobediència i inoportunitat”, car “els samarucs duen els mascles com carros pel pedregar”. I en un moment donat Tica, un altre dels personatges, agafa

Miquel Àngel i el fa entrar a la calor d'un palauet on hi ha una festa d'universitaris "fumadors i beverris" "no fora cas que l'involucraren en el debat sobre la hegeliana objectivació de la subjectivació i l'esperit absolut, cosa fina". I enmig d'aquest intens i divertit exercici lingüístic, no podem oblidar la facilitat de Garcia-Oliver per a jugar amb els tempos del relat, les accions es poden allargassar proustianament —salvant el to, naturalment— o agilitzar-se amb la perícia d'un cronista de telenotícies. Tot un joc que fa goig de seguir.

La dansa de l'atzar no és només la millor novel·la de Ferran Garcia-Oliver sinó que és una molt bona novel·la d'aquelles que es mereixen el públic normal i el país normal que hauríem d'anar tenint i, malgrat les adversitats, anem tenint gràcies en gran part al vigor de novel·les com aquesta.

Tomàs Llopis